

מועד א' - ט"ו בשבט, תשע"א; 20.1.11

הפקולטה למשפטים - אוניברסיטת בר אילן

מבוא למשפט עברי (01-112-99) / ' ברנד

הנחיות

1. המבחן - בספרים סגורים.
  2. כתבו את תשובותיכם בתמציתיות. נא להקפיד על מכסת העמ' המצוינת בראש השאלות.
  3. משך הבחינה - שעהיים ורבע.
- בהצלחה!

שאלה מס' 1 (50 נק'; מקסימום - 3 עמ')

"מקור חיובו (של המשפט העברי) הוא על-אנושי ותכליתו טרנסצנדנטית; שניים אלה משפיעים השפעה מכרעת על תוכנו של המשפט, על מבנהו ועל הפעלתו".

יצחק אנגלרד, מחקר המשפט העברי - מהותו ומטרותיו

חזו דעתכם על היגד זה, על רכיביו השונים. אם ישנן דעות שונות (ביחס לכל רכיב), עליכם לציין אותן, ולעמוד על הרקע למחלוקת שבין הדעות. בחוות דעתכם התייחסו לרכיבים הבאים (ואליהם בלבד):

- א. זהות המחוקק: "מקור חיובו (של המשפט העברי) הוא על-אנושי".
- ב. תפקיד ההלכה / המשפט: "תכליתו טרנסצנדנטית (= נשגבת, מעבר לארצי)".
- ג. השפעת הדת על תוכן הנורמות של ההלכה: "השפעה (של רכיבים א-ד-ב) על תוכנו של המשפט".
- ד-ה. השפעת הדת על המבנה של ההלכה ואופן הפעלתה: "השפעה (של רכיבים א-ו-ב) ... על מבנהו ועל הפעלתו (של המשפט)..."

שאלה מס' 2 (30 נק'; מקסימום - 2 עמ')

"דכיון דסוגיין דגמרא דילן להתירא, לא איכפת לן במאי דאסרי בגמרא דבני מערבא, דעל גמרא דילן סמכינן דבתרא הוא ואינהו הוי בקיאי בגמרא דבני מערבא טפי מינן, ואי לאו דקים להו דהאי מימרא דבני מערבא לאו סמכא הוא, לא קא שרו ליה אינהו".

רי"ף, סוף עירובין (לה, ב מדפי הרי"ף)

תרגום: שכיון שסוגיית התלמוד שלנו (= הבבלי) להיתר, לא אכפת לנו במה שאסרו בתלמוד של בני מערב (= הירושלמי), שעל תלמוד שלנו אנו סומכים, שאחרון הוא, והם היו בקיאים בתלמוד של בני מערב יותר מאיתנו, ואם לא היה ברור להם שדבר זה של בני מערב הוא מוסמך - לא היו מתירים הם את אותו איסור.

- א. כיצד מבין הרי"ף את הרציונאל של הכלל "הלכתא כבתראי" (להלן - הכלל)?
- ב. הציעו רציונאל אחר של הכלל, והצביעו על נפקות בין שני הרציונאלים.
- ג. מהו המרחב הגיאוגרפי בו חל הכלל, ומהן הסיבות לכך?

ד. מהו הרציונאל של הסייג לכלל: "והלכתא כבתראי מרבא ואילך"?

ה. האם הכלל – לפי הרציונאלים השונים שלו (בסעיפים א, ב ו - ד) – משמר מסורת או נוגד מסורת?
נסו

שאלה מס' 3 (20 נק'; מקסימום – עמ' אחד)

"שאף-על-פי שהדין וההלכה כבעלי הסודות, אנו אין לנו ללכת רק אחרי הדרכים שנתנו לנו מסיני ("אחרי רבים להטות"), שבהם נדרוש בתורה להוציא הספקות לאורה... אבל מי שחננו ה' ונפלה מיתר החכמים במעלה, עד שידע אמיתות הדברים ממקום אחר – אין לו ללכת בדרך הפשוטה, ולכן היה ר' אליעזר מחזיק כל-כך במחלוקת, ולא סבירא ליה (= ולא מסתברת לו) תשובת ר' יהושע אחרי רבים להטות".

ר' יוסף שלמה דילמדיגו (מצרף לחכמה)

אין לי מושג מה זה אומר
האם זה אומר שיש להסתמך על רוב?
האם זה אומר שיש להסתמך על רוב?
האם זה אומר שיש להסתמך על רוב?
האם זה אומר שיש להסתמך על רוב?

א. אנגלרד מכנה את הגישה הפרשנית שלעיל (ביחס לאגדת "תנורו של עכנאי") – "דואליסטית". כיצד מפרשת גישה זו את האגדה? הדגימו את תשובתכם באמצעות הפיסקה המצוטטת לעיל.

ב. האם תואמת גישה פרשנית זו את האופן בו מוצגת האגדה בתלמוד הבבלי?

ג. היגד: "אנגלרד מבליט את הגישה הדואליסטית, משום שהיא תומכת בתפיסתו העקרונית את

המשפט העברי". הסבירו היגד זה.